

Η ιδεολογία της γλωσσικής αστυνόμευσης διαψεύδεται από τις ίδιες τις κοινωνικές παρενέργειες που προκαλεί

Οι ταμπέλες του Βόλου

Του Σπύρου Α. Μοσχονά*

Κατατέθηκε στο θερινό τμήμα της Βουλής νομοσχέδιο των Υπουργείων Εσωτερικών και ΠΕΧΩΔΕ για τις υπαίθριες διαφημίσεις και τις εμπορικές επιγραφές. Το νομοσχέδιο οπωσδήποτε συμβάλλει στη μείωση της διαφημιστικής ρύπανσης. Όμως, σύμφωνα και με τις πρώτες «δημοσιογραφικές» εκτιμήσεις (βλ. ΤΑ ΝΕΑ και ΑΥΓΗ 24-8, ΝΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ 26-8), η διάταξη για τη χρήση της ελληνικής στις εμπορικές επιγραφές διατηρεί τις ασάφειες και τις αντιφάσεις του παλαιότερου και μάλλον ανενεργού νόμου 1491/84. Το άρθρο 5, παρ. 5 του νομοσχεδίου ορίζει: «Οι επιγραφές των εμπορικών επιχειρήσεων και καταστημάτων γράφονται στα ελληνικά. Επιτρέπεται επιπρόσθετη αναγραφή της επιγραφής ξενόγλωσσα.» (ΕΞΠΡΕΣ 25-8, σ. 4.)

Ιδιαίτερη μέριμνα για τον εξελληνισμό των επιγραφών επιδεικνύουν, ως γνωστόν, όσοι σφόδρα «ανησυχούν» για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας. Δύο τουλάχιστον Πρόεδροι της Ελληνικής Δημοκρατίας θέλησαν στο παρελθόν να αφυπνίσουν το Έθνος στο μείζον ζήτημα των επιγραφών. Η «ανησυχία» εκφράζεται και ως φόβος «εκλατινισμού» της ελληνικής. Όπως είναι φυσικό, τα φοβικά συμπτώματα επιδεινώνονται στους «δύσκολους καιρούς» της παγκοσμιοποίησης, που παριστάνεται σαν πολιτισμική και γλωσσική «λαίλαπα».

Γιατί οι κινδυνολόγοι στέκονται ειδικά στις ξενόγλωσσες επιγραφές; Για τον ίδιο λόγο που όλοι στεκόμαστε μπροστά σε ταμπέλες. Η καθαριστική νοοτροπία και πρακτική μεριμνά για την «κοινή» και δημόσια χρήση της γλώσσας. Στην περίπτωση των επιγραφών αποκτά λοιπόν ορατό, ευσύνοπτο στόχο και ξεκάθαρη «υλική» υπόσταση. Η πρακτική του γλωσσικού καθαρισμού θεσμοθετείται, νομοθετείται και εφαρμόζεται από τα όργανα του κράτους, με συνέπειες οικονομικές και κοινωνικές, όχι ασήμαντες.

Αξίζει να σταθούμε λίγο στα επεισόδια που, σύμφωνα με τον τοπικό Τύπο, «αναστάτωσαν» τελευταία τον εμπορικό κόσμο του Βόλου. Τα επεισόδια αυτά, που δεν στερούνται φαιδρότητας, ξέσπασαν συμπτωματικά (;) τους καλοκαιρινούς μήνες, ακριβώς πριν από την κατάθεση του νομοσχεδίου.

Η ιστορία, όπως τη μαθαίνουμε από τον τοπικό Τύπο (ΠΡΩΤΗ, ΘΕΣΣΑΛΙΑ και ΝΕΟΣ ΤΥΠΟΣ ΒΟΛΟΥ), έχει περίπου ως εξής: Ο Γλωσσικός Όμιλος Βόλου, διά του Προέδρου του κ. Κων. Βραχνιά, επικαλούμενος τον νόμο 1491/84, κινητοποιεί την Αστυνομική Διεύθυνση Μαγνησίας που υποβάλλει μηνύσεις σε περισσότερους από εκατό καταστηματάρχες των οποίων οι επιχειρήσεις έφεραν ξενόγλωσσες επιγραφές. «Άτυπη» σύσκεψη στην Αστυνομική Διεύθυνση Μαγνησίας (μεταξύ του Αστυνομικού Υποδιευθυντή, του Προέδρου του Εμπορικού Συλλόγου Βόλου-Νέας Ιωνίας, του Γ.Γ. του Επιμελητηρίου Μαγνησίας και της βουλευτίνας Μαγνησίας κ. Ζέτας Μακρή - η οποία παρέστη ως «έγκριτος νομικός και μέλος του Γλωσσικού

Ομίλου Βόλου») περίπου διαψεύδεται από τους δύο πρώτους με «μασημένες» επιστολές στον Τύπο (συμπεραίνουμε λοιπόν πως η συνάντηση δεν κατέληξε σε συμφωνία), ενώ έντονες συνεχίζονται οι αντεγκλήσεις μεταξύ των εμπλεκομένων, όπως συνεχίζεται και η εκδίκαση των μηνύσεων. Κάποιοι καταστηματαρχές μεταγλωττίζουν όπως-όπως τις ταμπέλες τους και προσκομίζουν στα δικαστήρια φωτογραφικά τεκμήρια της ελληνικότητάς τους. Άλλοι αρνούνται να συμμορφωθούν.

Ιδιαίτερο υφολογικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι επιστολές του Προέδρου του Γλωσσικού Ομίλου Βόλου κ. Κων. Βραχνιά («βραχνά» τον αποκαλούν οι έμποροι του Βόλου, όπως ο ίδιος παραδέχεται). Ο κ. Βραχνιάς επισημαίνει ότι η ελληνική είναι γλώσσα θεών τε και ανθρώπων (Κικέρωνας), δηλώνει ότι ο νόμος «προστατεύει το εθνικό μας κύρος και την αξία της γλώσσας μας» και προειδοποιεί: «η παγκοσμιοποιήσις θα καταστρέψει όλους τους μικρομεσαίους και θα τους μείνει μόνο η ξενόγλωσση επιγραφή. Γι' αυτό φροντίζουμε η Ελλάδα να ανήκη στους Έλληνες και οι καταστηματαρχές μας να παραμείνουν όπως ανέκαθεν τους ήθελε η παράδοσις του ελληνικού εμπορίου.» (ΠΡΩΤΗ ΒΟΛΟΥ 24-7, σ. 22)

Την ιδεολογική διάσταση του ζητήματος την εκφράζει λοιπόν με εύγλωττη συντηρητική ορθογραφία ο Πρόεδρος του Γλωσσικού Ομίλου: απώτερος στόχος του είναι η διαφύλαξη της καθαρότητας της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού έθνους. Αλλά, παραδόξως, η ιδεολογική διάσταση του ζητήματος βρίσκεται σε κατάφωρη αντίφαση με την οικονομική και κοινωνική του διάσταση, τις οποίες προβάλλουν νηφάλια ο Εμπορικός Σύλλογος, το Επιμελητήριο Μαγνησίας και ο τοπικός Τύπος. Όλοι αυτοί επισημαίνουν ότι ο νόμος και οι μηνύσεις του κ. Βραχνιά δεν επηρεάζουν τις «κατοχυρωμένες» στο Υπουργείο Εσωτερικών ξένες φίρμες (δεν εκβιάζεται λ.χ. επιγραφή «Λιβιάς» αντί για «Levis») ούτε τις επονομασίες μεγάλων εταιρειών και οργανισμών. Ο νόμος κυνηγάει μόνο τον Έλληνα «μικρομεσαίο», που πίστεψε ότι μπορεί και αυτός να καταφύγει στη συμβολική φενάκη (για να χρησιμοποιήσουμε τον εύστοχο όρο του Παντελή Μπουκάλα) της ξένης γλώσσας: που δεν του επιτρέπεται, συνεπώς, να ανταγωνιστεί την Ξένη Φίρμα με τα ίδια συμβολικά μέσα που Εκείνη χρησιμοποιεί για να φενακίσει τον Έλληνα καταναλωτή. Με άλλα λόγια, ο νόμος λειτουργεί ενάντια στην ιδεολογία του και ενάντια στις διακηρυγμένες του προθέσεις, αφού επιτρέπει τη μεγάλη απάτη, την απάτη των ξένων και ισχυρών, και ποινικοποιεί τη μικρή, την εγχώρια.

Η ιδεολογία της γλωσσικής αστυνόμευσης όμως διαψεύδεται και από τις ίδιες τις κοινωνικές παρενέργειες που προκαλεί. Ενώ η εφαρμογή του νόμου γίνεται στο όνομα του κοινωνικού συνόλου (την κοινή, δημόσια γλώσσα προασπίζεται ο νόμος), οι κοινωνικές συνέπειες είναι έντονα διχαστικές (μηνύσεις, αντεγκλήσεις, πόλωση). Έτσι, δεν έχουμε μόνο τον κ. Βραχνιά εναντίον των εμπόρων, ούτε μόνο τις ξένες εταιρείες εναντίον των εγχωρίων, ούτε μόνο τις μεγάλες επιχειρήσεις εναντίον των μικρών: έχουμε και το Κέντρο εναντίον της Επαρχίας: όπως πολύ σωστά επισημαίνουν οι έμποροι του Βόλου, γιατί η κίνηση του εξελληνισμού να μην ξεκινήσει από μια μεγάλη πόλη σαν την Αθήνα, όπου «παίζονται» συμφέροντα περισσότερα και μεγαλύτερα;

Τα «επεισόδια του Βόλου» αποτελούν ιδανική *case study*, που όφειλε να προβληματίσει τους επίδοξους νομοθέτες. Ας αναμένουμε λοιπόν νέα επεισόδια με την εφαρμογή του νέου νόμου.

* Ο Σπ. Μοσχονάς είναι λέκτορας γλωσσολογίας στο Τμήμα ΕΜΜΕ του Πανεπιστημίου Αθηνών.

